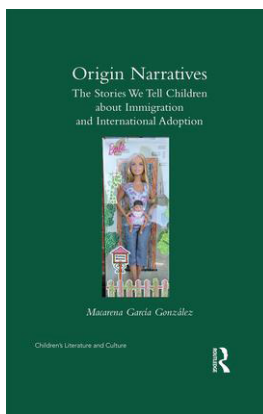

Review/Recension

**MACARENA GARCÍA-
GONZÁLEZ**
ORIGIN NARRATIVES
The Stories We Tell Children
about Immigration and
International Adoption
New York: Routledge, 2017 (190 s.)

Att det under de senaste åren pågått något som i de flesta medier och diskussioner kallats för en flyktingkris i Europa har inte undgått många, varken vuxna eller barn. Att vuxenvärldens debattklimat vad gäller migration, integration och flyktingmottagande polariserats i hela västvärlden är också uppenbart för de flesta. Ökad främlingsfientlighet, nationalism och protektionism ställs ofta mot en närmast radikalt postnationalistisk hållning. Den affekterade debatten går inte många barn och unga förbi – ofta tar de själva del i den. Det är därför välkommet med forskning som undersöker hur frågor som migration, ras och nation behandlas i barnböcker. I Sverige har bland andra Mia Österlund och Åsa Warnqvist gjort viktiga och kvalificerade men än så länge begränsade insatser på området.

Spännande forskning bedrivs också internationellt. Ett exempel är Macarena García-González doktorandprojekt vid universitetet i Zürich 2011–2015, där García-González undersökte hur ras och etnicitet gestaltas i ett urval barnböcker, publicerade i Spanien under åren 1998–2011 och rekommenderade av en spansk statsunderstödd expertpanel. Hennes forskning har nu, ett par år senare, publicerats i bokform av Routledge under namnet *Origin Narratives. The Stories We Tell Children about Immigration and International Adoption* (2017).

Det är först när jag börjar läsa som jag upptäcker att materialet och frågeställningen inte erbjuder den bredd som bokens titel signalerar – ett allt vanligare bekymmer vid internationell utgivning av akademiska studier, där målet med titelvalet kanske snarare är försäljning än tydlighet. Att studien enbart behandlar böcker som publicerats i Spanien – och dessutom enbart böcker som rekommenderats av

ett antal lektörer inom ramen för det numera insomnade statsunderstödda programmet "Servicio de orientación a la lectura infantil y juvenil" – gör dock inte boken mindre givande för en svensk och internationell läsekrets. García-González kommer in på flera frågor om ideologi, narrativa formler och etniska stereotyper som är relevanta i många kontexter. Glappet mellan den vittfamnande bokiteln och det lilla (och i boken inte uttalat motiverade) materialvalet är däremot emblematiskt för boken själv, som växlar mellan svepande generaliseringar och långa diskussioner av enskilda titlar – diskussioner där viktiga iakttagelser ofta görs i förbigående och spännande slutsatser göms i avsnitt om enskildheter. Detta gör boken läsvärd men svårnavigerad.

Inledningsvis presenterar García-González det läsförnyande program ifrån vars listor hon valt sitt material. Det handlar alltså om 60 rekommenderade skönlitterära titlar för barn upp till 11 år, bilderböcker såväl som kapitelböcker, spanska titlar såväl som titlar i spansk översättning – alla dessa såvitt jag kan se med originalutgivning i Europa och Nordamerika (ursprungsländerna nämns tyvärr inte i bibliografin utan framgår enbart i de fall titeln diskuteras explicit i den löpande texten). García-González diskuterar också viktiga och komplicerade begrepp, koncept och konstruktioner som ideologi, mångkultur, identitet, barndom, ras och etnicitet. Samtliga begrepp är viktiga för hennes ämne och hennes studie, och hon återkommer sedan ofta till dem under resans gång.

Efter inledningens diskussioner av teori och material följer så fem kapitel där materialet granskas och diskuteras utifrån ett antal perspektiv. I de första två diskuteras berättelser om adoption och immigration med hjälp av narratologiska verktyg, och García-González identifierar återkommande drag, troper, och narrativa strukturer. I de två följande koncentrerar hon sig på frågor om ras och rasism (García-González är noga med att sätta "ras" inom citationstecken för att understryka att det är fråga om diskurs och konstruktion). Här vill hon visa hur barnböcker förhåller sig till frågor om mångkultur och mångfald, och visar hur böcker i all välmening växlar mellan inbillad färgblindhet och färgglad exotism samt hur vithet fortfarande är en osynlig norm i (den spanska) barnboksvärlden. Hon diskuterar också ras ur ett intersektionellt perspektiv. Det sista analyskapitlet heter "Nation-as-Family. Tropes of Kin and Orphanhood". Det borde dock ha hetat "Family-as-Nation" då det snarare handlar om hur enskilda personer i böckerna blir representanter för olika nationer än om hur familjen som bild ständigt frammanas i nationella diskurser, där ledaren gärna beskrivs som nationens fader och landet som dess

moder. En intressant slutsats som García-González drar här är hur nära modern i flyktfamiljer kopplas till ursprungslandet och att hon ofta får representera detta. Överhuvudtaget är García-González studie av framställningen av föräldrarna i flykt- och invandrarfamiljer i böckerna tankeväckande; hon visar att de mycket ofta gestaltas som bakåtsträvande, passiva, oförmögna och oförstående – till skillnad från barnen i familjen och andra vuxna i berättelserna som ofta får rollen som hjälpare.

Greppet att jämföra böcker om flykt och invandrare med böcker om adoption är fruktbart: ur barnens perspektiv handlar båda dessa företeelser i de allra flesta fall om påtvingad migration och utanförskap. Det är därför intressant att se hur mycket de valda titlarna skiljer sig åt vad gäller fokalisering, implicit och förväntad läsekrets samt förhållningssätt till utanför- och innanförskap. Medan berättelserna om transnationellt adopterade barn ofta uttryckligen riktar sig till unga läsare som själva adopterats från andra länder har böckerna om flyktingar och invandrare ofta ett "vi och dom"-perspektiv som gör det uppenbart att den implicita läsaren tillhör det mottagande, infödda "vi" som är bokens outtalade och kanske inte alltid medvetna utgångspunkt. Samtidigt är det intressant nog ofta adoptionsföräldrarnas berättelse som står i centrum i böcker om adopterade barn: deras barnlängtan, resan och första mötet med det lilla barn som ska bli deras. De narratologiska verktyg som García-González valt är fruktbara härvidlag, då de hjälper henne att diskutera *masterplots* och problematisera fokalisering och berättarens tillförlitlighet och perspektiv. Det faktum att en stor del av materialet är bilderböcker ges visst utrymme i analyserna, även om det text-narratologiska perspektivet dominerar.

Det angelägna ämnet och de många viktiga och rimliga iakttagelserna gör boken läsvärd trots några uppenbara brister. Den är illa språkgranskad – orden är rättstavade men engelskan brister ofta – och den skulle ha vunnit på en hård redigering, då den ibland ger intryck av att vara associativt skriven och därför är svår att följa. Greppet att avsluta varje ansnitt med ytterligare en analys istället för en sammanfattning är också mindre lyckat, då det bidrar till att skymma de många fina iakttagelser som boken faktiskt rymmer. Poängen med analyserna av de enskilda titlarna är heller inte alltid uppenbar, något som kan bero på att den stora linjen i framställningen inte framgår särskilt tydligt. Stora och små insikter och slutsatser kommer där de kommer, och García-González uppenbara nyfikenhet och entusiasm gör att hon gärna kommer in på sidospår, där teoretiker och resonemang skymtar förbi en gång för att sedan inte

återkomma. Författarens egna och tydliga ideologiska ställningstaganden framstår också som onödiga då de, som jag ser det, skymmer de viktiga slutsatser som bokens analyser leder fram till. De flesta böckerna blir explicit eller implicit recenserade – en aktivitet som García-González säkert kunnat överlåta åt den uppmärksamme läsaren. Även expertertutlåtandena utsätts ibland, och på ett ad hoc-mässigt vis, för granskning och tolkning och finnes för det mesta vara etnocentriska och inskränkta på olika sätt. I en ideologikritisk studie är detta helt i sin ordning, men det går som jag har uppfattat saken utanför studiens uttalade syfte, vilket är att analysera själva böckerna.

Sammanfattningsvis hindrar inte dessa invändningar boken från att vara angelägen och givande läsning. García-González studie är definitivt att rekommendera för alla som intresserar sig för barnlitteratur och ideologi, och för dem som vill sätta den litteratur – jag vill nästan skriva bokflod – om flykt och migration som utkommit i spåren av 2015 års flyktingkris i ett större perspektiv. Hade den varit hårdare redigerad och tydligare disponerad hade jag rekommenderat den även för en vidare läsekrets.

*Karin Nykvist
Docent i litteraturvetenskap
Lunds universitet*